

פרשת חקת

צדקה תעשה לתורה – חקת

מה כל כך נורא, בלהיות טמא ?

פרשתנו פותחת במצוה להכין אפר 'פְּרֵה אֲדָמָה', החיוני כדי לטהר טמא מת. מצוות 'פְּרֵה אֲדָמָה' קשה להבנה, ועוד יותר להסבר, ועל כך מעידה התורה, בקראה למצוה זו - 'חוקה'. המילים 'חוק וְחוקה', להבדיל ממשפטים ומעדות, מייצגים בתורה, מספר מצומצם של מצוות, שיש בהן הגיון אלוקי הנעלה מהבנתנו. לכן לא נעסוק הפעם בהבנת המצוה עצמה ובטעמים העומדים מאחוריה, אלא נשתדל להתייחס לשני מושגים בסיסיים הקשורים בטבורם למצוה זו: 'טמא' ו'טהור', ולשפוך עליהם מעט אור.

מהו טמא? ומהו טהור? מכיוון שעלינו להתחיל באיזה שהוא מקום, ובאיזו טומאה שהיא, נחפש אחר ההתייחסות הראשונה בתורה לתכונות אלה. המופע הראשון מתגלה בציוויו של הקב"ה לנוח לקראת המבול, להכניס אל התיבה בהמות וחיות "מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִיא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ". ומכיוון שהיפוכו של הטהור, נקרא טמא, מדוע "מעוקם" כאן הכתוב עד כדי אמירת ארבע מילים, "אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִיא", המדברות בעקיפין, במקום לומר זאת ישירות, במילה אחת: 'הטמאה'? מכאן הורנו חז"ל, לחקות את הקב"ה (רמזו בחוקת), שעל האדם לדבר בלשון נקייה, "כדי שלא להוציא דבר של טומאה מתוך פיו".

ומעניין לראות שגם הטהור, וגם הטמא פותחים באות ט'. האות ט' מזכירה בצורתה כלי קיבול, שפיו פתוח כלפי מעלה (בדומה לג'ריקן). המילה הראשונה בתורה הפותחת באות ט' הינה 'טוב', ככתוב 'וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב", דבר המלמד על מהותה של האות. חז"ל מוסיפים ומציינים את העובדה שהאות ט' אינה מופיעה בלוחות הברית הראשונים, אלא רק בלוחות השניים, "כִּבְדֹּת אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאֲשֶׁר צִוְּךָ ה' אֱלֹקֶיךָ לְמַעַן יֵאָרִיכוֹן יְמֶיךָ וְלִמְעַן יֵיטֵב לָךְ עַל הָאֲדָמָה...". ומדוע לא הופיעה האות ט' בלוחות הראשונים? התשובה שניתנת לכך במדרש אותיות דרבי עקיבא היא, שהקב"ה עשה בכך חסד עם עם ישראל, מכיוון שידע שהם עתידים לגרום לשבירתם, ולא רצה שבכך תימנע מהם השפעת ה'טוב' האלוקי, שייפסק חלילה עם שבירתם.

אם כל כך טוב, והאות ט' מייצגת את שורש ה'טוב', כיצד היא מופיעה במילים קשות כמו טמא, טעה, שטן ועוד? כדי להסביר זאת, חשוב להבין קודם לכן, שלכל אות מספר לא מבוטל של פנים (מאפיינים) וצדדים שונים, שכן האותיות הן אבני הבניין של הבריאה. זה מרומז בפסוק הראשון שבתורה "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ". המלה 'אֶת' מייצגת את כל תחום האותיות, מקצה עד קצה, א'-ת' מחד, וגם את המילה 'את'.

במדרש אותיות דרבי עקיבא נאמר על האות ט' "אל תקרי טית אלא טיט", כלומר שהיא מרמזת מצד אחד על החומר ממנו נוצר האדם, האדמה, וגם על תכונתו של הטיט, כחומר ביד היוצר. כלומר שהטוב האלוקי, אף שהוא מושפע כל הזמן ע"י הקב"ה, עדיין ניתן לעשות בו שימוש לרעה, ודבר זה נתון בידיו של האדם.

ונראה, שלכך רומזת המילה טוב, ט' – בו, דהיינו, ה'טוב' האלוקי היורד ארצה, אינו בא לידי ביטוי בהכרח על צד הטוב, ותוצאותיו תלויות למעשה בו, באדם, בשימוש שהוא עושה בו, ובצורה בה האדם מסתכל עליו. ה'טעות' למשל, משורש ט.ע.ה נגזרת ממתן משקל יתר לעין הגשמית, בהבנת מהות ה'טוב' ובחיפוש אחריו. הטעות האנושית הראשונה, עליה מספרת התורה, היא בראיית ה'טועה' של חוה, את עץ הדעת "וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֹאֲנֶה הוּא לְעֵינַיִם...". גם החטא מרמז על החטאת המטרה, ועל שימוש שגוי בטוב האלוקי והטייתו לכוון הלא נכון, שהרי האות ח' פתוחה רק כלפי מטה, לכוון הגשמי החומרני, ללא כל פתיחות לרוחני.

ומה שורש הטומאה? נתייחס תחילה לטומאה החמורה ביותר, טומאת מת, הקרוי גם 'אבי אבות הטומאה'. המת, או גופתו בעצם, הרי היא דוממת, ואף אם מדובר ברשע שמת, הרי דווקא במותו, נלקחה ממנו היכולת להרע לאחרים או לפגוע בהם. אם כך, יש לנו כאן שיפור, לכאורה? כדי לעמוד על האבחנה הדקה בין חי ומת עלינו לשוב אל בריאת האדם: "וַיֵּצֵר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֹפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה". פסוק זה עוזר לנו להבין פשר השם שניתן לו - 'אדם'. מחד, "עֹפָר מִן הָאֲדָמָה", הצד הנמוך שבו, ומאידך 'נֶפֶשׁ חַיָּה הַבְּרִיאָה'. וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים" אותו חלק אלוקה ממעל, הנשמה, האמורה לעזור לו להעלות את

עצמו במעלות הרוחניות, כלפי מעלה, ולהידמות לקב"ה, "אֲדַמָּה לְעִלּוֹן". אלא מאי, שזה לא כל כך פשוט לחבר גשמיות צרופה, **בשר ודם**, ל**נשמה**, שהיא רוחניות מזוקקת, זה לא נדבק! צריך איזה שהוא תווך, מחבר שיש בו מזה ומזה. ואכן **הנפש** היא החלק הרוחני הנמוך ביותר ב'**נשמה**'.

הנפש קרויה גם '**הנפש הבהמית**' או '**הנפש החיונית**' כי בלעדיה, אין מקום לכל התחושות שהאדם חש, באמצעות החושים, הרגש, ההבנה, ההכרה ועוד. זהו החלק אליו מתייחס האדם באומרו "אני". נפש זו היא בתוך **האדם**, 'זורמת בדמו' וללא נפש זו אין **חיות**. הסתלקותה של הנפש החיונית, משמעה **מוות**. לצורך המחשת הדברים, עלינו לצייר אותם בעיני רוחנו, ולכן אתנצל מראש ואומר כי בלשון המשל אדבר. נפש זו – **הבהמית** - מחוברת אל החלק הגבוה יותר של **הנשמה**, וכדי לפשט נקרא לו '**נשמה**'.

לכל אדם '**הכרה פרטית**', דרכה ובאמצעותה רואה כל אחד את העולם, מתייחס אליו, ועושה את ההבחנות בין **טוב לרע**, בין **אמת לשקר**, ועוד. הכרה זו היא מעין משקפיים פרטיים וייחודיים של האדם, אך העדשה אינה אחת אלא מורכבת בעצם משתי עדשות המורכבות זו על גבי זו. העדשה הראשונה, הפרטית, הסובייקטיבית, שאנו הקובעים לגביה את רמת השקיפות ואת הצבע שלה, ומחוצה לה, העדשה של **הנשמה**, הארה רוחנית, שקופה וזכה, באמצעותה, ניתן לראות מבעד ל**נשמה**. כלומר, שככל שהעדשה **הפרטית** שלנו תהא זכה יותר, דקה יותר וצלולה יותר, יקל עלינו להבחין מבעד לה, בהארת **הנשמה וההכרה** שלנו תהיה קרובה יותר לאמת הרוחנית האלוקית.

דא עקא, ששקיפותה של **ההכרה הפרטית** שלנו תלויה בנו. אנו יכולים לזכר אותה יותר ויותר עד שהכרתנו מצליחה יותר ויותר, לראות את דברים, מבעד לצד הרוחני של **הנשמה**. מאידך אנו עלולים לעבות, להעכיר ולהכהות את **ההכרה** (עד כדי **השחרה**), עד שמה שנשקף בעדה, הינו עוות של התמונה שמצד **הנשמה**.

קדושת החיים הינה ערך עליון ביהדות. האדם רשאי לכאורה, לבחור בין החיים ובין המוות, אך הוא **מצווה**, באופן שאינו משתמע לשתי פנים, "החיים והמנות נתינתן לפניך הברכה והקללה ו**בחרת בַחיים**!" כל עוד האדם בחיים, הוא מחובר ישירות באמצעות **נשמתו** אל האלוקים ולכן גם גופו מתקדש. ברגע שאדם **מת** ומשיב את **נשמתו** לבוראה, אזי חלה פה נפילה רוחנית עצומה, חזרה למצב הפירוד, של טרם בריאתו. גווייה של **בשר**, **עפר** מן האדמה, ללא כל חיות או חיבור אל האלוקות. וזו ה**טומאה** הקשה ביותר, בהתחשב במצבו הקודם.

שרשה של המלה '**טהור**' הוא **ט.ה.ר.** אם נתייחס לפעלים האחרים המסתיימים באותיות '**הר**' נגלה את: **צהר** - חלון שאמור לאפשר את כניסתו של האור שבחוץ פנימה, **להאיר**, או את המלה **זהר** - שמשמעותו **הארה**, או **ב.ה.ר.** – שמשמעותה **הארה והבהרה** של משהו כהה או מעורפל וכיו"ב. מכאן **שטהרה** פועלת לגילוי אור **הנשמה** בתוך הנפש, ע"י זיכור **ההכרה** והפיכתה לשקופה יותר. המילה **הר** עצמה, משקפת רוחניות וזכות. התורה ניתנה לנו **בהר סיני**, וכל החיים אינם אלא בגדר השתדלות להעלות בקודש, "מי יעלה **בהר ה'** ומי יקום במקום קדשו: נקי כפים ובר לבב...". ככל שעולים יותר בהר כך פוחתת והולכת ההסתרה על האור.

לעומת זאת, אם נתחקה אחר השורש **ט.מ.א.**, נגלה כי כל הפעלים המתחילים באותיות '**טמ**' או מסתיימים באותיות '**טמ**' משמעותם הסתרה, דחייה וניתוק. הפעל '**טמן**' שמשמעותה הסתרה וכן '**טממ**' (כיסוי), '**טמר**' (טמיר=חבוי) ועד כדי '**אטמ**', שמשמעותו ניתוק וחציצה מכוונת כדי למנוע גילוי אור (**טמא** בשינוי סדר האותיות => **אטם**). התורה מזהירה אותנו מפני אכילת בשרם של בעלי-חיים טמאים או מאכלות אסורים "ולא **תטמאו** בָּהֶם ו**נְטַמְתֶּם** בָּם". ומפרש רבנו בחיי כפל הלשון הקיים לכאורה, "**תטמאו**" => "**ונטמאתם**", שאכילה זו **מטמטמת** גם את הלב והנפש, דהיינו, מעבה ומעכירה את **ההכרה**, מטה אותה כלפי מטה אל הגשמיות, ומוסיפה עוד חציצה ו**איטום** בין האדם ובין הארת **נשמתו**.

דבר חסידות

אדמו"ר הזקן (בעל התניא) כותב בסידורו: נכון לומר קודם התפילה "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך". זאת אומרת, שמצות אהבת-ישראל היא שער הכניסה, אשר דרכו יכול האדם לבוא לפני ה' אלוקים, להתפלל, ובזכותה גם תתקבל תפילת המתפלל.
(לפי היום יום - בשם אדמו"ר הרי"צ)

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל hhanany@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.